

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

16. juuni 2016*

Apellatsioonkaebus — Konkurents — EÜ artikkel 81 — Kartellid — Kaltsiumkarbiidi pulbri ja graanulite ning magneesiumi graanulite turud olulises osas Euroopa majanduspiirkonnas — Hindade kindlaksmääramine, turgude jagamine ja teabe vahetamine — Emaettevõtja vastutus tema tütaretevõtjate poolt toime pandud konkurentsioiguse eeskirjade rikkumiste eest — Emaettevõtja poolt avaldatud otsustav mõju — Ümberlühkav eeldus, kui osalusprotsent on 100% — Selle eelduse ümberlühkamise tingimus — Sõnaselge korralduse eiramine

Kohtuasjas C-155/14 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 3. aprillil 2014 esitatud apellatsioonkaebus,

Evonik Degussa GmbH, asukoht Essen (Saksamaa),

AlzChem AG, endine AlzChem Trostberg GmbH, asukoht Trostberg (Saksamaa),

esindajad: *Rechtsanwalt* C. Steinle ja *Rechtsanwalt* I. Bodenstein

apellandid,

teine menetlusosaline:

Euroopa Komisjon, esindajad: G. Meessen ja R. Sauer, keda abistas *Rechtsanwalt* A. Böhlke,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: neljanda koja president T. von Danwitz viienda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud D. Šváby (ettekandja), A. Rosas, E. Juhász ja C. Vajda,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. juuni 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 3. septembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

- 1 Evonik Degussa GmbH (edaspidi „Degussa“) ja AlzChem AG (endine AlzChem Trostberg GmbH) paluvad oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 23. jaanuari 2014. aasta otsuse kohtuasjas Evonik Degussa ja AlzChem vs. komisjon (T-391/09, ei avaldata, EU:T:2014:22, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“), millega Üldkohus jättis osaliselt rahuldamata nende hagi, et tühistada komisjoni 22. juuli 2009. aasta otsus K(2009) 5791 lõplik EÜ artiklis 81 ja EMP artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/39.396 – Teras- ja gaasitööstusele mõeldud kaltsiumkarbiidil ja magneesiumil põhinevad reaktiivid) (edaspidi „vaidlusalune otsus“) neid puudutavas osas, ning teise võimalusena nõue muuta seda otsust, paludes esiteks tühistada neile määratud trahvid või vähendada nende summat, ja teiseks määrata kogu see trahv SKW, Stahl-Metallurgie GmbH-le (edaspidi „SKW“) solidaarselt nende endiga.

Õiguslik raamistik

- 2 Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikkel 23 sätestab trahvide korra, mida Euroopa Komisjon võib EÜ artiklite 81 ja 82 alusel määrata.

Vaidluse taust ja vaidlusalune otsus

- 3 Vaidluse tausta on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–4 kirjeldatud järgmiselt:
 - „1 [Komisjon] tuvastas [vaidlusaluses otsuses], et terasetööstusele mõeldud kaltsiumkarbiidi ja magneesiumi peamised tarnijad olid rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja Euroopa majanduspiirkonna lepingu (EMP) artiklit 53, osaledes 7. aprillist 2004 kuni 16. jaanuarini 2007 ühes ja vältavas rikkumises. Rikkumine seisnes turgude jagamises, kvootide kindlaksmääramises, klientide jagamises, hindade kindlaksmääramises ning hindu, kliente ja müüdnud toodete mahte EMP-s, välja arvatud Iirimaa, Hispaanias, Portugalis ja Ühendkuningriigis puudutava tundliku teabe vahetamises.
 - 2 Menetlus algatati trahvide eest kaitse saamise taotluse alusel, mille Akzo Nobel NV esitas komisjoni teatise alusel, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155; edaspidi „leebema kohtlemise teatis“).
 - 3 [Vaidlusaluse otsuse] artikli 1 punktis f tuvastas komisjon, et hagejad Degussa ja AlzChem Hart GmbH (hiljem AlzChem Trostberg GmbH ja seejärel [AlzChem]) olid osalenud rikkumises 22. aprillist kuni 30. augustini 2004. [Vaidlusaluse] otsuse põhjendustest 226 ja 227 ilmneb, et need kaks äriühingut loeti vastutavaks vaidlusaluse rikkumise eest, kuna selles osalesid vahetult SKW Stahl-Technik GmbH & Co. KG personali liikmed (selle äriühingu nimeks on alates 2005. aastast [SKW]). [Vaidlusaluse] otsuse põhjenduste 227, 228 ja 235 kohaselt oli SKW vaidlusaluses kartellis osalemise esimeses osas hagejate 100% osalusega tüdarettevõtja.
 - 4 Komisjon määras [vaidlusaluse] otsuse artiklis 2 hagejatele vaidlusaluses rikkumises osalemise eest esiteks trahvi 1,04 miljonit eurot, märkides, et nad on solidaarselt vastutavad koos SKW-ga selle trahvi maksmise eest (artikli 2 punkt g), ja teiseks trahvi 3,64 miljonit eurot, mille maksmise eest on nad solidaarselt vastutavad (artikli 2 punkt h). “
- 4 Mis puudutab ajavahemikku 1. septembrist 2004 kuni 16. jaanuarini 2007, mille käigus oli SKW tervikuna mitte enam AlzChem ja Degussa valduses, vaid SKW Stahl-Metallurgie Holding (edaspidi „SKW Holding“) ja Arques Industrie AG, hiljem Gigaset AG valduses, siis tuvastas komisjon, et SKW, SKW Holding ja Gigaset olid osalenud kõnealuses rikkumises ja/või et neid tuleb lugeda vastutavaks selle rikkumise eest. Vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktis f (mida on muudetud kohtuotsusega Gigaset

vs. komisjon, T-395/09, EU:T:2014:23), määras komisjon solidaarselt SKW-le ja SKW Holdingule trahvi 13 300 000 eurot, millest üks osa (st 12 300 000 eurot) määrati Gigasetile, kes selle tasumise eest solidaarselt vastutas.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 5 Apellandid esitasid 5. oktoobril 2009 Üldkohtu kantseleile hagiavalduse, milles palusid esimese võimalusena tühistada vaidlusaluse otsuse neid puudutavas osas, ja teise võimalisena esiteks vähendada neile selle otsuse artikli 2 punktides g ja h määratud trahvi ning teiseks määrata kõik need trahvid SKW-le solidaarselt apellantidega.
- 6 Oma hagi põhjenduseks esitasid apellandid argumendid, mis ei olnud liigendatud väideteks ja mida Üldkohus tõlgendas nii, et need puudutavad esiteks nende tütarettvõtja SKW poolt toime pandud rikkumise neile süüks arvamist; teiseks neile määratud trahvide summat; kolmandaks SKW solidaarselt vastutust nende trahvide maksmise eest; ja neljandaks vaidlusaluse otsuse vastuolu 3. märtsi 2011. aasta kohtuotsusega Siemens ja VA Tech Transmission & Distribution vs. komisjon (T-122/07–T-124/07, EU:T:2011:70), kusjuures viimane etteheide esitati seoses menetlust korraldava meetmega ning ka kohtuistungil.
- 7 Vaidlustatud kohtuotsusega rahuldab Üldkohus selle hagi osaliselt. Selle kohtuotsuse resolutsioon on järgmine:
 - „1. Tühistada [vaidlusaluse] otsuse [...] artikli 2 punktid g ja h [Degussat] ja [AlzChemi] puudutavas osas, täpsustades siiski, et nimetatud tühistamine ei mõjuta seda, et ükskõik kumma äriühingu poolt selle trahvi tasumine, mis neile on solidaarselt määratud otsuse artikli 1 punktis f tuvastatud rikkumise eest, ja selle trahvi tasumine, mis [SKW-le] on määratud sama otsuse artikli 2 punktis g, vabastab [SKW] maksmise kohustusest.
 2. [Degussa] ja AlzChemi puhul [vaidlusaluse] otsuse [...] artikli 1 punktis f tuvastatud rikkumise eest määrata järgmised trahvid:
 - [Degussale] ja AlzChemile solidaarselt: 2,49 miljonit eurot, täpsustades, et see trahv loetakse [Degussa] ja AlzChemi poolt tasutuks summa ulatuses, mille [SKW] on tasunud sama otsuse artikli 2 punktides f ja g määratud trahvina;
 - [Degussale] kui trahvi maksmise eest ainsana vastutavale isikule 1,24 miljonit eurot.
 3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.
 4. Mõista [Degussalt] ja AlzChemilt välja kaks kolmandikku [komisjoni] kohtukuludest ning jätta [Degussa] ja AlzChemi kohtukuludest kaks kolmandikku nende endi kanda. Mõista komisjonilt välja üks kolmandik [Degussa] ja AlzChemi kohtukuludest ning jätta komisjoni kohtukuludest üks kolmandik tema enda kanda.“
- 8 Sellest kohtuotsusest ilmneb, et Degussale kui valdusühingule kuulunud majandusüksuse osadeks olnud ärhingutele määrati selle eest, et SKW osales kõnealuses rikkumise ajavahemikus 22. aprillist 2004 kuni 30. augustini 2004, järgmised trahvid:
 - SKW-le: 1,04 miljonit eurot vaidlusaluse otsuse artikli 2 punkti g alusel;

- Degussale ja AlzChemile solidaarselt: 2,49 miljonit eurot, täpsustades, et Üldkohus märkis, et need äriühingud vabastatakse sellest trahvist nende summade ulatuses, mida SKW tasub vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktides f ja g talle määratud trahvide alusel ajavahemike eest vastavalt 1. septembrist 2004 kuni 16. jaanuarini 2007 ja 22. aprillist 2004 kuni 30. augustini 2004, ja
- SKW-le: 1,24 miljonit eurot.

Apellatsioonimenetluse poolte nõuded

- 9 Degussa ja AlzChem paluvad Euroopa Kohtul:
- tühistada vaidlustatud kohtuotsus tervikuna neid puudutavas osas ning tühistada vaidlusalune otsus neid puudutavas osas;
 - teise võimalusena vähendada vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktide g ja h alusel määratud trahve;
 - kolmanda võimalusena muuta vaidlusaluse otsuse artikli 2 punkte g ja h nii, et SKW tunnistatakse solidaarselt vastutavaks kõigi neile määratud trahvide eest;
 - viienda võimalusena, tühistada vaidlustatud kohtuotsus ja saata kohtuasi tagasi Üldkohtule, ja
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 10 Komisjon palub Euroopa Kohtul:
- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata, ja
 - mõista kohtukulud välja apellantidelt.

Apellatsioonkaebus

- 11 Oma apellatsioonkaebuse põhjenduseks esitavad apellandid viis väidet.
- 12 Esimese väite kohaselt on rikutud EÜ artiklit 81, isikliku vastutuse põhimõtet, süütuse presumptsiooni ja süüalise vastutuse põhimõtet. Nende teise väite kohaselt on Üldkohus rikkunud nende õigust olla ära kuulatud ning ELTL artiklit 296, kuna see kohus ei rahuldanud nende argumente selle kohta, et vaidlusalune otsus on vastuolus 3. märtsi 2011. aasta kohtuotsusega Siemens ja VA Tech Transmission & Distribution vs. komisjon (T-122/07–T-124/07, EU:T:2011:70). Nende kolmanda väite kohaselt eiras Üldkohus oma põhjendamiskohustust ja võrdse kohtlemise põhimõtet. Neljanda väite kohaselt, mis on esitatud teise võimalusena, väidavad apellandid, et Üldkohus eiras õiguskindluse põhimõtet, *nulla poena sine lege certa* põhimõtet ja oma põhjendamiskohustust. Lõpuks on viienda väite kohaselt, mis on samuti esitatud teise võimalusena, rikutud EÜ artiklit 81, nende õigust olla ära kuulatud ja määruse nr 1/2003 artiklit 23.
- 13 Kohtuistungil loobusid apellandid oma teisest väitest.

Esimene väide, et on rikutud EÜ artiklit 81, isikliku vastutuse põhimõtet, süütuse presumptsiooni ja süüülise vastutuse põhimõtet

Poolte argumendid

- 14 Esimese väitega, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 70–119 kohta, heidavad apellandid Üldkohtule ette EÜ artikli 81 rikkumist ning isikliku vastutuse, süütuse presumptsiooni ja süüülise vastutuse põhimõtte rikkumist, kuna see kohus kehtestas liiga kõrged nõuded selleks, et lükata ümber eeldust, et nad avaldavad tegelikult otsustavat mõju SKW-le, see omakorda viis aga selle eelduse ümberlükatavuse eiramiseni.
- 15 Esiteks vaidlevad nad vastu sellele, et Üldkohus keeldus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 102–107 tunnistamast selle eelduse ümberlukkamist, ehkki nad olid väitnud, et SKW osales vaidlusaluses kartellis, eirates ilmselgelt nende otseseid korraldusi, mida käsitleti vaidlustatud kohtuotsuse punktides 91 ja 102 ning mille kohaselt olid nad keelanud SKW ainsal juhul sõlmida konkurentidega lepinguid malmi väävlitustamise toodete kohta. Apellandid väidavad, et selline olukord tõendab, et nad ei avaldanud tegelikult otsustavat mõju SKW-le.
- 16 Nad kritiseerivad Üldkohut ka selles, et see kohus ei lugenud asjassepuutuvaks asjaolude asetleidmise aegse SKW ärijuhi avaldust, mida on käsitletud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 107 ja mille kohaselt AlzChemi direktoril ei olnud vahendeid tagamaks nende korralduste järgimist. Siiski tõendab selline avaldus, et tegelikult nimetatud korralduste autor ei avaldanud otsustavat mõju nende korralduste adressaadile.
- 17 Apellandid väidavad samuti, et EÜ artikli 81 rikkumise vastutuse omistamise tarvis ei ole määravaks asjaoluks üksnes võimalus avaldada otsustavat mõju, vaid tegelikult ka selle mõju avaldamine, nagu on kinnitatud 12. detsembri 2007. aasta kohtuotsuse Akzo Nobel jt vs. komisjon (T-112/05, EU:T:2007:381) punktis 62. Üldkohus on korduvalt – eelkõige seoses SKW käibega, millele viidati vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 108–113 – leppinud oletusliku mõjuga, mis tugineb spekulatiivsetele asjaoludele ja ei tõendanud, et apellandid ka tegelikult avaldasid seda otsustavat mõju SKW-le.
- 18 Apellandid heidavad Üldkohtule ette ka seda, et ta tegi rikkumisele eelnenud olukorrale antud hinnangu põhjal järelduse selle rikkumise perioodi koha, ehkki nad väitsid, et nad ei olnud kunagi otsustavad mõju avaldanud. Nad heidavad Üldkohtule ette ka seda, et ta piirdus apellantide ja SKW vaheliste suhetega seoses osakapitali jaotusega ja juhtiva personaliga, ilma et ta oleks konkreetselt hinnanud, kas nad tegelikult avaldasid otsustavat mõju oma tütaretevõtjale.
- 19 Teiseks heidavad apellandid Üldkohtule ette seda, et viimane keeldus tunnistamast, et apellandid ei avaldanud tegelikult otsustavat mõju SKW-le, kui see ettevõtja juhtis oma tegevust ajal, kui apellandid tegelesid SKW müümisega, ja et teatud tõendid näitavad SKW vastuhakku oma emaettevõtjatele, nagu see ilmneb N-i avaldusest, mida käsitleti vaidlustatud kohtuotsuse punktis 105.
- 20 Eelkõige hindas Üldkohus ekslikult tõendamiskoormist, kui ta pööras ümber eelduse otsustava mõju tegelikust avaldamisest, tuginedes apellantide võimalikule teoreetilisele mõjule SKW suhtes, mitte aga konkreetsele olukorrale. Apellandid leiavad, et nad ei pea tõendama seda, et nad ei saanud üldiselt avaldada mingit otsustavat mõju SKW-le, vaid üksnes seda, et konkreetses olukorras ei olnud nad tegelikult seda laadi mõju avaldanud. Üldkohus tugines vaidlustatud kohtuotsuse punktides 82, 83, 88, 89, 93, 94–98 ja 108–113 üksnes nende võimalikule teoreetilisele mõjule SKW-le.
- 21 Lõpuks väidavad apellandid, et kuna Üldkohus järeldas pelgast SKW aruandluskohustusest AlzChemi ees seda, et avaldati otsustavat mõju, siis on Üldkohus tõendeid moonutanud.

- 22 Komisjon väidab, et see väide on vastuvõetamatu, kuna apellandid vaidlustavad sellega Üldkohtu hinnangu talle esitatud faktidele ja tõenditele. Igal juhul leiab komisjon, et see väide tuleb põhjenamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

– Vastuvõetavus

- 23 Tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ainult Üldkohus pädev tuvastama ja hindama fakte ning üldjuhul uurima tõendeid, millele ta nende faktide tuvastamisel tugineb. Nimelt, kui vastavad tõendid on kogutud nõuetekohaselt, kui on järgitud õiguse üldpõhimõtteid ning tõendamiskohustust ja tõendite kogumist puudutavaid menetlusnorme, on üksnes Üldkohus pädev hindama talle esitatud tõendite tõenduslikku väärtust. See hinnang, välja arvatud juhul, kui tegemist on tõendite ilmselge moonutamisega, ei ole seega iseenesest õigusküsimus, mida Euroopa Kohus saaks kontrollida (kohtuotsus, 20.1.2016, *Toshiba Corporation vs. komisjon*, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 40). Lisaks peab niisugune moonutamine selgelt nähtuma toimiku materjalidest, ilma et oleks vaja fakte ja tõendeid uuesti hindama asuda (kohtuotsus, 28.1.2016, *Éditions Odile Jacob vs. komisjon*, C-514/14 P, EU:C:2016:55, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 24 Nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 75, siis ei moonutanud Üldkohus siinses asjas talle esitatud tõendeid, kui ta järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 87, et SKW juhile pandud kohustus esitada AlzChemi direktorile regulaarseid aruandeid oli kaudseks tõendiks, mis toetas teesi, et AlzChem mõjutas otsustavalt SKW otsuseid.
- 25 Seetõttu on apellantide etteheited – kuivõrd nendega vaidlustatakse Üldkohtu poolt faktide hinnangut, sh vaidlustatud kohtuotsuse punktides 87 ja 107 – vastuvõetamatud.
- 26 Seevastu on vastuvõetavad apellantide etteheited osas, kus nad vaidlustavad Üldkohtu metodoloogiat apellantide poolt esitatud tõendite tõendusväärtuse hindamiseks (et pöörata ümber eeldust, et apellandid avaldasid otsustavat mõju SKW-le), kuivõrd nad kritiseerivad Üldkohut, et see järeldas, et tütarettevõtja sellise tegevuse tõendamine, mis on ilmselges vastuolus emaettevõtja korralduste, ei võimalda seda eeldust ümber lükata; ja kuivõrd nad heidavad Üldkohtule ette ka liialt range kriteeriumi kasutamist, mille tagajärjel see eeldus muutus ümberlukkamatuks. Nende etteheidetega esitatud küsimus, kas Üldkohus kohaldas faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisel korrektset õiguslikku kriteeriumi, kujutab nimelt endast õigusküsimust, mida Euroopa Kohus võib apellatsioonimenetluses kontrollida (vt selle kohta kohtuotsus, 11.7.2013, komisjon vs. Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

– Sisulised küsimused

- 27 Esmalt tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et tütarettevõtja tegevuse võib süüks arvata emaettevõtjale eelkõige siis, kui tütarettevõtja – olgugi et tal on eraldi õigusvõime – ei otsusta oma tegutsemise üle turul sõltumatult, vaid rakendab peamiselt talle emaettevõtja poolt antud korraldusi, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid, mis neid kahte üksust ühendavad. Nimelt, kuna sellises olukorras kuuluvad emaettevõtja ja tema tütarettevõtja samasse majandusüksusesse ja moodustavad seega ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses, võib komisjon adresseerida trahve määrava otsuse emaettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtja isiklikku seotust rikkumisega (vt selle kohta kohtuotsus, 5.3.2015, komisjon jt vs. Versalis jt, C-93/13 P ja C-123/13 P, EU:C:2015:150, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 28 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb samuti, et niisuguses spetsiifilises olukorras, kus emaettevõtjale kuulub ainu- või peaaegu ainuosalus Euroopa Liidu konkurentsieeskirju rikkunud tütaretevõtja aktsia- või osakapitalis, esineb ümberlükatav eeldus, et nimetatud emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütaretevõtja tegevusele (kohtuotsused, 29.9.2011, *Elf Aquitaine vs. komisjon*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika, ja 5.3.2015, komisjon jt vs. *Versalis jt*, C-93/13 P ja C-123/13 P, EU:C:2015:150, punkt 41).
- 29 Niisuguses olukorras piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtjale kuulub otseselt või kaudselt tütaretevõtja aktsia- või osakapitalis ainu- või peaaegu ainuosalus, selleks et järeldada, et mainitud eeldus on täidetud. Seetõttu võib komisjon järeldada, et emaettevõtja vastutab oma tütaretevõtja tegevuse eest, ja pidada emaettevõtjat solidaarselt vastutavaks tütaretevõtjale määratud trahvi maksmise eest, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavad tõendid, mis kinnitavad, et tema tütaretevõtja tegutseb turul iseseisvalt (vt selle kohta kohtuotsus, 5.3.2015, komisjon jt vs. *Versalis jt*, C-93/13 P ja C-123/13 P, EU:C:2015:150, punktid 42 ja 43 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Seega, kui see eeldus kehtib – kuna apellandid siinses asjas seda ei vaidlustanud –, tähendab see (kui seda ei ole ümber lükatud), et emaettevõtja otsustava mõju tegelikku avaldamist oma tütaretevõtjale loetakse tõendatuks, ning komisjonil on alust lugeda emaettevõtja vastutavaks tütaretevõtja tegevuse eest, ilma et ta peaks esitama mis tahes täiendavat tõendit.
- 31 Nimelt, kui otsustava mõju tegeliku avaldamise eeldus kehtib, peab vaid emaettevõtja, kellele kuulub ainu- või peaaegu ainuosalus tütaretevõtja aktsia- või osakapitalis, selle ümber lükkama.
- 32 Selle eelduse ümberlükkamiseks peab emaettevõtja komisjoni otsuse peale esitatud hagi raames esitama liidu kohtutele hindamiseks kõik asjaolud organisatsiooniliste, majanduslike ja õiguslike sidemete kohta tema ja ta tütaretevõtja vahel, mis tõendaksid, et nad ei moodusta ühte majandusüksust (vt selle kohta kohtuotsus, 20.1.2011, *General Química jt vs. komisjon*, C-90/09 P, EU:C:2011:21, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Hindamaks, kas see tütaretevõtja otsustab sõltumatult oma tegevuse turul või täidab peamiselt emaettevõtja poolt talle antud korraldusi (vt selle kohta kohtuotsus, 11.7.2013, komisjon vs. *Stichting Administratiekantoor Portielje*, C-440/11 P, EU:C:2013:514, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika), peab liidu kohus arvesse võtma kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid, mis võivad olenevalt juhtumist erineda ja mille kohta ei ole seega võimalik anda ammendavat loetelu (kohtuotsus 26.9.2013, *The Dow Chemical Company vs. komisjon*, C-179/12 P, ei avaldata, EU:C:2013:605, punkt 54).
- 34 Selle raames peab Üldkohus andma hinnangu rikkumise perioodil aset leidnud asjaoludele, ilma et see mõjutaks võimalust tugineda tõenditele sellest varasema perioodi kohta, tingimusel et tõendatakse nende asjaolude asjassepuutuvus rikkumise perioodiga, ja et ei võeta automaatselt selle perioodi kohta üle järeldusi, mis tulenevad sellele eelnevast perioodist.
- 35 Siinses asjas ilmneb vaidlustatud kohtuotsuse punktide 100–107 koostoimes tõlgendamisest, et Üldkohus on andnud nendele nõudmistele vastava hinnangu.
- 36 Olles vaidlustatud kohtuotsuse punktis 99 järeldanud, et apellandid ei suutnud tõendada, et nad ei avaldanud tegelikult otsustavat mõju SKW kaubanduspoliitikale enne 1. jaanuari 2004, märkis Üldkohus selle kohtuotsuse punktis 100, et tuleb kontrollida, kas sama järelduse saab teha ka rikkumise perioodi kohta ja üldisemalt 1. jaanuarile 2004 järgneva perioodi kohta. Selle raames rõhutab Üldkohus nimetatud kohtuotsuse punktides 106 ja 107, et apellantide kinnitused, mida esitati selle kohtuotsuse punktides 102–105, mida käesoleva apellatsioonkaebuse raames ei vaidlustata või ei vaidlustata piisavalt, ei võimalda tõendada, et apellandid ei avaldanud enam tegelikult 2004. aastal sellist mõju – kusjuures see hinnang kuulub Üldkohtu pädevusse, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 23.

- 37 Seetõttu võis Üldkohus õigusnormi rikkumata võtta arvesse 1. jaanuarile 2004 eelnenud olukorda, et lükata tagasi apellantide argumendid, mille kohaselt nad on ümber lükanud eelduse selle kohta, et nad avaldasid tegelikult otsustavat mõju SKW-le.
- 38 Kuna apellandid kritiseerivad Üldkohut selles, et viimane lükkas eelkõige punktides 84–87, 88 ja 89, 93–98 ning 108–113 ekslikult tagasi selle, et lükati ümber eeldus apellantide tegelikust otsustavast mõjust SKW-le, tuginedes potentsiaalsele või teoreetilisele mõjule, siis tuleb märkida, et see etteheide lähtub vaidlustatud otsuse ekslikust tõlgendamisest ja tuleb seetõttu tagasi lükata. Nimelt, vastupidi apellantide väidetele ilmneb sellest kohtuotsusest, et Üldkohus ei tuginenud apellantide potentsiaalsele või teoreetilisele mõjule SKW üle, vaid järeldas üksnes, et nende argumendid ei tõenda seda, et nad tegelikult ei avaldanud otsustavat mõju SKW-le, ja seetõttu ei ole need argumendid piisavad kapitalil põhineva eelduse ümberlükkamiseks.
- 39 Mis puudutab etteheidet, et Üldkohus keeldus võtmast arvesse asjaolu, et SKW oli osalenud asjaomases rikkumises ilmses vastuolus apellantide otsuste korralduste, nagu on mainitud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 106 ja 107, siis tuleb meelde tuletada, nagu märgiti käesoleva kohtuotsuse punktides 32 ja 33, et liidu kohtul on kohustus – kui ta hindab, kas eeldus otsustava mõju tegelikust avaldamisest on ümber lükatud – võtta arvesse kõiki talle esitatud tõendeid.
- 40 Ehkki selle tervikliku hindamise raames võib otsene korraldus, mille emaettevõtja andis oma tütarettvõtjale, keelates tal osalemast kindlal turul konkurentsivastases tegevuses, olla tõendiks emaettevõtja otsustava mõju tegelikust avaldamisest tütarettvõtjale, siis ei saa Üldkohus vaadelda asjaolu, et tütarettvõtja ei järginud seda korraldust, kui tõendit sellest, et seda mõju tegelikult avaldati, nagu märgiti vaidlustatud kohtuotsuse punktides 90–92.
- 41 Siiski asjaolu, kui tütarettvõtja ei järgi emaettevõtja kindlat korraldust, ei ole iseenesest piisav, et tõendada otsustava mõju tegeliku avaldamise puudumist emaettevõtja poolt tütarettvõtjale, kuna Euroopa Kohtul on olnud võimalus täpsustada, et tütarettvõtja ei pea järgima kõiki emaettevõtja korraldusi, et tõendada otsustava mõju olemasolu, tingimusel et nende korralduste järgimata jätmine ei olnud reegel (vt selle kohta kohtuotsus, 24.6.2015, *Fresh Del Monte Produce vs. komisjon ja komisjon vs. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, punktid 96 ja 97).
- 42 Seetõttu võis Üldkohus õigusnormi rikkumata järeldada vaidlustatud kohtuotsuse punktides 106 ja 107, et vaatamata apellantide poolt SKW-le antud korraldustele mitte osaleda konkurentsivastastes kokkulepetes kõnealustel turgudel, ei esitanud apellandid õiguslikult piisavalt tõendeid selle kohta, et nad ei olnud rikkumise ajajärgult avaldanud SKW-le otsustavat mõju.
- 43 Lõpuks heidavad apellandid Üldkohtule ette seda, et ta võttis aluseks liialt piirava kriteeriumi, mis muutis otsustava mõju tegeliku avaldamise eelduse ümberlükkamatuks.
- 44 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba täpsustanud, et asjaolu, et on raske esitada vastupidiseid tõendeid, mis on vajalikud eelduse ümberlükkamiseks, ei tähenda iseenesest, et see eeldus on tegelikult ümberlükkamatu, eriti kuna üksused, kelle suhtes eeldust kohaldatakse, on ise parimas olukorras selliste tõendite leidmisel omaenda tegevusalal (kohtuotsus, 5.3.2015, komisjon jt vs. Versalis jt, C-93/13 P ja C-123/13 P, EU:C:2015:150, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Samuti asjaolu, et Üldkohus faktide ja tõendite hindamise raames tuvastas siinses asjas, et apellandid ei olnud ümber lükanud otsustava mõju tegeliku avaldamise eeldust, ei võimalda samuti järeldada, et Üldkohus on õigusnormi rikkunud, omistades sellele eeldusele ümberlükatava laadi.
- 46 Seega ei saa selle etteheitega nõustuda.

- 47 Kuna kõik apellantide etteheited lükati tagasi ning kuna faktide ja tõendite hindamine kuulub Üldkohtu pädevusse, tuleb apellatsioonkaebuse esimene väide osaliselt vastuvõetamatuse tõttu ja osaliselt põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Kolmas väide, et Üldkohus on rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, apellantide õigust olla ära kuulatud ning oma põhjendamiskohustust

Poolte argumentid

- 48 Apellantide kolmas väide on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 287–289 kohta ning nad märgivad, et kuna Üldkohus ei vähendanud neile määratud trahvi, on see kohus rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, apellantide õigust olla ära kuulatud ja oma põhjendamiskohustust.
- 49 Sellega seoses väidavad nad, et nende trahvi oleks tulnud vähendada kahel põhjusel. Esiteks tuletas Üldkohus vaidlustatud otsuse punktides 272–275 esitatud järeldustest tagajärjed, mille kohaselt komisjon oli SKW tervikliku solidaarvastutuse arvutamise raames ekslikult jätnud arvesse võtmata summa, mis on ette nähtud suuniste määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2) punktis 25 ja mida nimetatakse „väljalasketasuks“, ning on seega rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet ja solidaarsete trahvide määramise põhimõtteid.
- 50 Teiseks väidavad nad, et nagu ilmneb 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsusest SKW Stahl-Metallurgie Holding ja SKW Stahl-Metallurgie vs. komisjon (T-384/09, ei avaldata, EU:T:2014:27), mis puudutas rikkumise perioodi 1. septembrist 2004 kuni 16. jaanuarini 2007, siis komisjon ei pidanud SKW trahvi vähendama leebema kohtlemise teatise alusel, kuna apellantide esitatud leebema kohtlemise taotlus ei kehtinud SKW kohta ja kuna viimane ei olnud sellist taotlust enda nimel ja arvel esitanud. Apellandid järeldavad sellest, et kui komisjon ei oleks neid vigu teinud, siis oles SKW-le rikkumise esimese perioodi eest (st 22. aprillist 2004 kuni 30. augustini 2004) määratud trahv pidanud olema oluliselt suurem.
- 51 Kuna Üldkohus ei vähendanud apellantidele määratud trahve, et heastada vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktis g apellantidele ja SKW-le määratud trahvide õigusvastast ebaproportsionaalsust, siis on Üldkohus rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet ja seda vaatamata asjaolule, et sama otsuse artikli 2 punktis f määratud trahvi peale esitatud hagi kohta tehtud 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsuses Gigaset vs. komisjon (T-359/09, ei avaldata, EU:T:2014:23) vähendas Üldkohus sarnases olukorras trahvi, mis oli määratud Gigasetile, kes oli SKW emattevõtja pärast seda, kui apellandid selle ära müüsid, ja keda komisjon luges vastutavaks SKW tegevuse eest perioodil 1. septembrist 2004 kuni 16. jaanuarini 2007.
- 52 Sellega seoses tuletavad apellandid meelde, et 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsuse Gigaset vs. komisjon (T-395/09, ei avaldata, EU:T:2014:23) punktis 192 märkis Üldkohus esmalt, et „[Gigaseti] ja SKW ebavõrdsete olukordade võrdne kohtlemine tõi kaasa selle, et neile määrati sama summaga trahv, ehkki nendele kahele äriühingule määratud trahvi summade vahel pidi olema miljoni euro suuruse vahe“, ning otsustas oma täieliku pädevuse raames, et „[Gigaseti] kahjuks tuvastatud ebavõrdse kohtlemise heastamiseks“ „tuleb vähendada [Gigasetile] [vaidlusaluses] otsuses määratud trahvi summat miljoni euro võrra“.
- 53 Lisaks, kuna Üldkohus ei vastanud argumentidele, mida ta pidas hilinevaks, kuna neid oli esimest korda esitatud alles repliigis, ja mis puudutasid sellega seoses võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist, siis rikkus Üldkohus nende õigust olla ära kuulatud ja oma põhjendamiskohustust. Nimelt selgitavad apellandid, et nad ei saanud kõnealuseid argumente menetluse varasemas faasis esitada.

- 54 Komisjon leiab, et see väide on vastuvõetamatu, kuna see läheb kaugemale esimese astme menetluse esemest, ja on igal juhul põhjendamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

- 55 Esmalt tuleb meelde tuletada, et apellant võib esitada apellatsioonkaebuse raames väited, mis on tekkinud vaidlustatud kohtuotsuse enese pinnalt ja mille eesmärk on selle kohtuotsuse põhjendatust õiguslikult kritiseerida (vt selle kohta kohtuotsused, 10.4.2014, komisjon jt vs. Siemens Österreich jt, C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 102, ja 10.4.2014, Areva jt vs. komisjon, C-247/11 P ja C-253/11 P, EU:C:2014:257, punktid 118 ja 170 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Vaidlust ei ole selles, et apellandid väidavad, et Üldkohus on õigusnormi rikkunud, kui ta hindas uuesti apellantidele määratud trahvide summat, kusjuures Üldkohus on seda hindamist teostanud oma täieliku pädevuse raames ELTL artikli 261 alusel, nagu ilmneb ka vaidlustatud kohtuotsuse punktist 269.
- 57 Seetõttu ja vastupidi komisjoni argumentidele on käesolev väide vastuvõetav.
- 58 Seda arvestades tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et võrdse kohtlemise põhimõtte järgimisel peab arvestama seaduslikkuse põhimõttega, mille kohaselt ei või keegi tugineda enda huvides kolmanda isiku kasuks toime pandud õigusnormi rikkumisele (vt kohtuotsus, 10.11.2011, The Rank Group, C-259/10 ja C-260/10, EKL, EU:C:2011:719, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 59 Seetõttu, kuna nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 49 ja 50 ilmneb, viitavad apellandid enda kasuks väidetavatele õigusrikkumistele, mis on toimunud SKW-le määratud trahvi summa kindlaksmääramisel, siis ei saa apellandid igal juhul tugineda võrdse kohtlemise põhimõttele ja 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsusele Gigaset vs. komisjon (T-395/09, ei avaldata, EU:T:2014:23), et vaidlustada Üldkohtu poolt nendele määratud trahvide summat.
- 60 Lõpuks, võttes arvesse kõike eelnevat, ei saa isegi juhul, kui need oleksid põhjendatud, nõustuda apellantide argumentidega, mis puudutavad esiteks seda, et on rikutud nende õigust olla ära kuulatud, ja teiseks põhjendamiskohustust, kuna Üldkohus ei hinnanud nende argumente, mis puudutasid võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist.
- 61 Seetõttu tuleb kolmas väide osaliselt vastuvõetamatuse tõttu ja osaliselt põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Neljas väide, et on rikutud õiguskindluse põhimõtet, nulla poena sine lege certa põhimõtet ja põhjendamiskohustust

Poolte argumendid

- 62 Neljanda väitega, mis on esitatud teise võimalusena ja suunatud nii vaidlustatud kohtuotsuse punkti 288 kui ka selle kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 esimese taande viimase lauseosa vastu, märgivad apellandid, et Üldkohus on õigusnormi rikkunud, kui ta ei märkinud otsesõnu, et SKW poolt tehtud maksel on kahekordne maksust vabastav mõju mitte üksnes nende suhtes, vaid ka Gigaseti suhtes, ning nad lisavad, et see lünk võib viia selleni, et komisjon neile määratud trahve sisse nõudes vaidlustab seda, et SKW poolt tehtud võimalikul maksel on Gigaseti suhtes maksust vabastav mõju. Sellega seoses väidavad nad, et juhul kui komisjon järeldaks, et SKW poolt tehtud maksel on maksust vabastav mõju üksnes nende suhtes, mitte aga Gigaseti suhtes, ei suudaks nad määrata kindlaks, mis summa nad lõpuks peavad tasuma, ning liikmesriigi kohus, kes sellekohase vaidluse peaks lõpuks lahendama, ei saaks selles küsimuses seisukohta võtta.

63 Nii tegutsedes on Üldkohus rikkunud mitte üksnes õiguskindluse põhimõtet, mis kehtib trahvide solidaarse tasumise valdkonnas, vaid ka *nulla poena sine lege certa* põhimõtet, Üldkohtule kehtivat põhjendamiskohustust ning ERTL artiklit 296.

64 Komisjon väidab, et see väide on uus ja seetõttu vastuvõetamatu, ning igal juhul on see põhjendamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

65 Esmalt tuleb märkida, et kuna käesolev väide, mis on esitatud nii vaidlustatud kohtuotsuse punkti 288 kui ka selle kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 esimese taande viimase lauseosa vastu, siis väidavad apellandid, et Üldkohus on õigusnormi rikkunud, kui ta märkis, et need summad, mille SKW tasub vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktides f ja g talle määratud trahvide alusel, omavad maksust vabastavat mõju üksnes apellantide suhtes.

66 Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on põhjendatud huvi vastuvõetavuse tingimus, mis peab säilima kuni sisulise kohtuotsuse tegemiseni. Põhjendatud huvi säilib nii kaua, kuni apellatsioonkaebus võib selle esitajale tuua oma lõpptulemuse kaudu mingit kasu (kohtuotsus, 24.3.2011, Ferrero vs. Siseturu Ühtlustamise Amet, C-552/09 P, EU:C:2011:177, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

67 Selline vastuvõetavuse tingimus kehtib nii apellatsioonkaebuse kui terviku kui ka selle põhjenduseks esitatud iga väite suhtes.

68 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 96 ja 98, nägi siinses asjas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 288 ning resolutsiooni punkti 2 esimese taande viimases lauseosas sõnaselgelt ette, et SKW-le vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktides f ja g määratud trahvisummade tasumine omab apellantidele määratud trahvide osas maksust vabastavat mõju. Niisiis soovitakse käesoleva väitega sisuliselt Euroopa Kohtult, et kolmandate isikute, st siinses asjas Gigaseti kasuks kohaldatakse sellist tasumisest vabastavat mõju, millest apellandid ei saaks mingit kasu.

69 Järelikult tuleb apellatsioonkaebuse neljas väide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata.

Viies väide, et on rikutud EÜ artiklit 81, määruse nr 1/2003 artiklit 23, võrdse kohtlemise põhimõtet, apellantide õigust olla ära kuulatud ning põhjendamiskohustust

Poolte argumendid

70 Viienda väitega, mis on esitatud teise võimalusena ja puudutab nii vaidlustatud kohtuotsuse punkti 288 kui ka selle otsuse resolutsiooni punkti 2 esimest taanet, heidavat apellandid Üldkohtule ette EÜ artikli 81 rikkumist, määruse nr 1/2003 artikli 23 rikkumist, ning võrdse kohtlemise põhimõtte, õiguse olla ära kuulatud ja põhjendamiskohustuse rikkumist, kui Üldkohus hindas uuesti apellantidele määratud trahvide summat, võttes trahvi sellest osast, mida loetakse makstuks apellantide poolt juhul, kui SKW teeb makse, maha selle vähenduse, mis õigusvastaselt määrati viimasele leebema kohtlemise teatise alusel, ja seda ilma, et kohus oleks vastanud apellantide sellekohastele argumentidele.

71 Sellega seoses väidavad apellandid, et kui SKW trahvi ei oleks õigusvastaselt vähendatud leebema kohtlemise taotluse alusel, mille apellandid olid esitanud vaid enda kasuks, mitte aga SKW kasuks, siis oleks trahvi see osa, mis määrati apellantidele vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 esimeses taandes (st 2,49 miljonit eurot) ja mille suhtes SKW tehtud maksed omasid maksust vabastavat mõju, olnud suurem ja ulatunud 3,47 miljoni euroni. Sellest tuleneb, et Üldkohus võttis niisiis kaudselt apellantide kahjuks arvesse SKW trahvi õigusvastast vähendamist.

- 72 Seega paluvad nad Euroopa Kohtul määrata SKW makse maksust vabastava toime suuruseks Degussa puhul 3,47 miljonit eurot.

Euroopa Kohtu hinnang

- 73 Käesoleva väitega kritiseerivad apellandid Üldkohut, et kehtestades neile vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 esimeses taandes solidaarselt trahviks 2,49 miljonit eurot, kehtestas Üldkohus sisuliselt 2,49 miljoni euro suuruse, mitte aga 3,47 miljoni euro suuruse maksust vabastava mõju Degussa suhtes, juhul kui SKW tasub vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktides f ja g talle määratud trahvid.
- 74 Sellega seoses tuleb märkida, et Üldkohtu poolt vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 esimeses taandes apellantidele solidaarselt määratud trahviga seotud mehhanismi tõttu võib SKW juba nende maksete tõttu, mida ta peab tegema vaidlusaluse otsuse artikli 2 punktide f ja g alusel, vabastada apellandid tervikuna 2,49 miljoni euro suuruse summa tasumisest, mis neile solidaarselt oli määratud.
- 75 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 106, ei saa SKW olla kohustatud isegi osaliselt tasuma 1,24 miljoni euro suurust trahvi, mis on ette nähtud vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 teises taandes. Nimelt, nagu ilmneb vaidlustatud kohtuotsuse punktist 289 ja resolutsiooni punkti 2 teisest taandest, mida käesoleva apellatsioonkaebuse raames ei vaidlustata, määrati see summa üksnes Degussale korduvuse eest ja seetõttu ei mõjuta seda ka maksed, mida SKW võib teha, et tasuda talle määratud trahvi.
- 76 Seetõttu tuleb viies väide tagasi lükata.
- 77 Seetõttu tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

- 78 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 näeb ette, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, siis otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotuse.
- 79 Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste lahendamisel, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.
- 80 Kuna Degussa ja AlzChem on kohtuvaidluse kaotanud ja komisjon nõudis kohtukulude väljamõistmist nende käest, siis tuleb jätta nende kohtukulud nende endi kanda ja mõista neilt välja komisjoni kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

2. Jätta Evonik Degussa GmbH ja AlzChem AG kanda nende endi kohtukulud ja mõista neilt välja Euroopa Komisjoni kohtukulud.

Allkirjad